

Василь Врублевський В обіймах імператриці

Історичний трагіфарс у 3 діях

Дійові особи

Єлизавета I , *російська імператриця у 1741–1761 рр.*

Розумовський Олексій Григорович , *фаворит імператриці*

Ізмайлова Анастасія Михайлівна , *подруга імператриці.*

Чулков Василь Іванович , *камергер.*

Дуб'янський Федір Якович , *священик, духівник імператриці*

Івінський , *колишній фаворит імператриці.*

Безстужев Олексій Петрович , *канцлер.*

Шувалов Петро Іванович , *ще один фаворит імператриці.*

Шувалова Катерина Іванівна , *фрейліна імператриці.*

Лопухіна Анюта — *двадцятилітня красуня.*

Санті-Франсуа , *обер-церемоніймейстер.*

Служанки, слуги.

Дія перша

Сцена перша

Просторе передухідня лазні («русской бані»). У центрі на дерев'яній стіні — імперський герб «двуглавий арьол», а під ним — викладений дощечками напис «В здоровом т'БлЪ — здоровый духЪ». Обіч — дверцята до парилки. Навпротилеж — дубовий стіл, а на ньому — самовар, бочечка з вином, харчі. Віддалік за столиком — розкладна ширма, на ній — одяг імператриці.

Рознашла імператриця Єлизавета («жєніціна в немалих телєсах»), загорнута у простирадло, лежить горілиць на кушетці. Голосно, із явною насолодою відхекується, промовляючи: «Ех, благодать!.. Благодать!..»

Анастасія Ізмайлова — також запнута простирадлом (але на грецький манір — через одне плече), сидячи у ногах імператриці на ослінчику, чеше їй п'яти.

ІЗМАЙЛОВА *(на мить заплющивши очі, поринувши у солодкий спогад). Істинна правда! Благо — дать! А як ще й кавалер доладній та справний, то й гріх не дать!*

ЄЛИЗАВЕТА *(заінтриговано). Ану, признавайся: хто це такий доладній та справний у тебе об'явився, що аж очі при згадці млосно*

підкочуєш і тремтиш уся?

ІЗМАЙЛОВА . Тремчу? (*Кокетливо*) . Ото вже придумали, ваша величносте!

ЄЛИЗАВЕТА (*невдоволено жбурляє в Ізмайлову рушником*). Настька! Скільки тобі, вражино, казати: Лізою мене зви! Ще раз почую це (*передражнює*) «ваша величносте», звелю закувати твої гарненькі ніжки у кайдани і у Сибір зашлю. Будеш там землю мерзлу гризти! Як бідолаха Шубін гриз із милості Бірона... Навідайся до Шубіна, він тобі розкаже. Зразу пропаде охота випробовувати моє терпіння!

ІЗМАЙЛОВА . Господь з тобою, Лізо! Ненароком вирвалося. Пробач. Але, Лізо, зрозумій: ти все-таки імператриця...

ЄЛИЗАВЕТА . Годі! Хто-хто, а ти добре знаєш, що не хотіла я цього і ніколи не мріяла про трон. Але що ж тепер? Життя — річ примхлива. Хотіла чи не хотіла, але так сталося, і нічого вже не вдієш...

Єлизавета рвучко встає, схвильовано проходиться уздовж-упоперек, підходить до столика.

Пригадуєш, як моя (*із неприхованим єхидством*) люба матуся, хай гикнеться їй на тому світі... (*ще з більшим єхидством*) майне лібе

мутер імператриця Катерина Перша, після смерті батечка — (*шанобливо, із ніжним пієтетом*) імператора Петра Великого — запалала несамовитим бажанням сплавити мене подалі зі своїх очей. Їй так хотілося здихатися мене, що й так куценький її розум потьмарився остаточно! Щойно мені виповнилося шістнадцять, вона — на сміх Європі всій! — сама запропонувала мене в дружини Людовику П'ятнадцятому. Ганебнішого глуму російська історія не знала! Не встиг кур'єр, посланий Алексашкою Меньшіковим, вернутися з відмовою із Парижу, як услід за ним дісталася звістка, що Людовик одружується із англійською принцесою. Більшого сорому для російської корони придумати важко! Але що для моєї *лібе мутер* сором? Що для неї честь корони? Пустий звук! Як і честь загалом. Як була хвойдою, царською підстилкою, *дойче швайншайне*, такою й залишилася, навіть ставши — слава Богу, ненадовго — імператрицею... Думаєш, отримавши дзвінкий, на всю Європу, ляпас від Людовика, це стерво заспокоїлось? Дзуськи! Сказано ж: стерво... Ще із більшою несамовитістю почала торгуватися мною — ніби я не цесарівна, а дівка казарменна!

ІЗМАЙЛОВА . Який жах! Яка ганьба!

ЄЛИЗАВЕТА . Охолонь, це ще квіточки... Наспих обітершись, *майне лібе мутер* послала у Францію нового гінця — герцога Гольштинського,

чоловіка моєї (з відразою у голосі) коханої сестрички, майне лібе швестер Анни...

ІЗМАЙЛОВА . О, як я її ненавиджу!

ЄЛИЗАВЕТА (із вдячністю) . Дякую, Настусю...

ІЗМАЙЛОВА . Не варто... Ух, як я її люто ненавиджу! Як би могла, роздерла би оцими ось пальчиками на дрібні шматочки і згодувала собакам...

Єлизавета жестом підкликає Ізмайлову підійти, величаво обіймає її, по-царськи цілує в чоло, по тому легенько відтрунює від себе. Якусь мить стоїть, відсторонено посміхаючись якомусь приємному спогадові, а тоді раптом шаленіє...

ЄЛИЗАВЕТА (до хрускоту стискаючи долоні) . Суче плем'я! Як вони попсували мені життя, скільки крові з мене вижлуктили!!! Подумай лишень: отримавши відкоша від короля, вони готові були видати мене за нікчемного герцога чортзна-якого пошибу. Ти тільки уяви, майн лібе мутер так і написала: «Із радістю готові задовольнитися шлюбом цесарівни Єлизавети із герцогом Орлеанським»!

ІЗМАЙЛОВА . Який сором...

ЄЛИЗАВЕТА . Сором? Це не сором. Це ганьба! Та ще більшою ганьбою була відповідь

Версаля. Мене й дотепер усю колотить, як згадаю. *«Висловлюємо безмежну вдячність за пропозицію, але маємо велике занепокоєння, що імператриця відчуватиме велику незручність перед своїми православними підданими, якщо погодиться на перехід цесарівни до іншої віри, а крім того маємо із великим сумом та прикрістю повідомити, що герцог Орлеанський уже має інші зобов'язання...»*

ІЗМАЙЛОВА . Жабоїди кляті! *«Має інші зобов'язання...»* Ну нічого, хай тепер кусають себе за копчики. Яку королеву могли би мати на заздрість усьому світові! Красуня, чудове кругле личко, прекрасні очі, красиві груди. А ніжки! Які ніжки!

ЄЛИЗАВЕТА *(кокетливо)* . Облиш, облиш! А то ще подумаю, боронь Боже, що ти закохана у мене!

ІЗМАЙЛОВА . Звісно, що закохана...

ЄЛИЗАВЕТА . Не в тому сенсі... Не дай Боже, подумаю, що ти закохана у мене не як подруга, а як... *(схвильовано дошукуючись потрібних слів)* як... як... Як розбещена розпусниця!

Ізмайлова зойкає, відскакує. В очах її спершу застигає переляк, що за якусь мить змінюється на зашарілість, губи злегка, ледь помітно, посмикуються, виказуючи глибоко притлумлене внутрішнє вагання.

ІЗМАЙЛОВА (поволі, ледве чутно, із
острахом і надією водночас). А... а якби... а якби
й так?

ЄЛИЗАВЕТА (вражено). Що?

ІЗМАЙЛОВА (затуляючи рота руками).

Ой!

ЄЛИЗАВЕТА (грізно). Що-о-о?

Ізмайлова ціпеніє. Утім, ненадовго...

ІЗМАЙЛОВА (силуючись посміхнутися) . Та
ж пожартувала я... Просто пожартувала...

ЄЛИЗАВЕТА (обурено) . Нічого собі
жартики! Що ти собі дозволяєш?! Так жартувати з
імпе... (Затинається). Чорт, що це зі мною? Геть
забула: я ж подруга тобі, а не імператриця.

*Підходить до Ізмайлової, бере її за плечі, зазирає в
очі.*

Пробач, Настюхо! Мимохідь вирвалося. Не
зважай, гаразд?

ІЗМАЙЛОВА (із покvapливою готовністю) .
Добре, добре... Ясна річ, я не зважаю...

ЄЛИЗАВЕТА . Ось і чудненько. Може (киває
на дверцята парилки) ще разок? Із віничком, та з
такою пристрасстю, щоб аж-аж!

ІЗМАЙЛОВА . Можна.

ЄЛИЗАВЕТА (*відійшовши убік, кричить на весь голос*). Камергер! Чулков, чорти б тебе кликали, де ти там? Васька!

З'являється Чулков — у гарно припасованому до його трохи розповнілої статури темно-зеленому костюмі.

ЧУЛКОВ (*спокійно, але услужливо*) . Слухаю вас, ваша величносте.

ЄЛИЗАВЕТА (*пильно, із неабияким інтересом розглядаючи його вбрання*). Куди це ти так вирядився? (*до Ізмайлової*). Ти тільки поглянь, який франт мій камергер! У тебе, бува, не виникло при його появі деяких асоціацій?

ІЗМАЙЛОВА (*стенає плечем, невпевнено*). Та начебто ні...

ЄЛИЗАВЕТА . А мене аж пересмикнуло.

ІЗМАЙЛОВА (*підходить до Чулкова, обдивляється з усіх боків, обертається до Єлизавети*). Пробач мені, але, чесно кажучи, нічого не второпаю. Вбрання як вбрання, нічого особливого...

ЄЛИЗАВЕТА (*знервовано*). Нічого особливого! Звісно, вбрання як вбрання... Та й ні при чому тут воно... Тільки й усього, що нове... (*до Чулкова, зриваючись на повискування*) Це ти

зумисне, так? Спеціально влаштував цей маскарад?

ЧУЛКОВ *(пітніючи від зняковіння)*. Боронь Боже... Як можна... Чим я завинив, ваша величносте? Ну, пошив... Так за свої ж!

ЄЛИЗАВЕТА *(шаленіючи ще більше)*. Яке мені діло, за чий! Ти от що скажи: зумисне нап'ялив саме зараз? Нап'ялив, щоб нагадати мені про учорашню асамблею і Лопухіну? *(підбігає до Чулкова, розмахує кулаками перед його обличчям)* Геть розпустився! Оце така твоя дяка за мою доброту!

Чулков намагається щось сказати у своє виправдання, але Єлизавета затуляє долонею йому рота.

Мовчи!

ІЗМАЙЛОВА *(намагаючись розрядити ситуацію)*. І правильно! Вмегель йому, щоб аж чортам стало тісно!

ЧУЛКОВ *(розпачливо, гугнячи з-під Єлизаветиної долоні, яка все ще затуляє йому рота)*. За що, ваша милосте?

Єлизавета відсмикує руку і вмить заходиться сміхом.

ЄЛИЗАВЕТА. Якби було за що — убила б!

ЧУЛКОВ (*витираючи рукавом ніт з обличчя*). Дякую, ваша величносте...

ЄЛИЗАВЕТА (*примирливо*) . Гаразд, гаразд, не злися!

ЧУЛКОВ . Та не злюсь я... Чого мені злитися... (*отямившись, осмілівши*) Але ж і жарти... жарти у вас, скажу я вам, ваша величносте!

ЄЛИЗАВЕТА (*сміється*). Жарти? Хіба це жарти, Чулков? Це просто пустощі. От батечко мій, царство йому небесне, імператор Петро, той умів жартувати.

ЧУЛКОВ (*хапаючись за серце*) . Що так то так... Начувані, аякже... Слава Богу, із причини малолітства свого не довелося при батечці служити... А то чи й дожив би...

ЄЛИЗАВЕТА . Ну годі, годі! Розп'ятякався... Штани хоч (*несподівано мацає Чулкова між стегнами*) сухі? Здається, сухі. А то жаль було б обновки!

Чулков, ніяковіючи, відступає крок назад. Измайлова пирхає уїдлигим смішком.

ІЗМАЙЛОВА (*тицяючи пальцем у бік Чулкова*) . Ой-ой-ой! Які ми сором'язливі! Вже й не торкнися навіть!

ЄЛИЗАВЕТА (*різко*). Ну все, жарти кінчились! (*до Чулкова*) Відішли за Анькою

Лопухіною з наказом зараз же їй з'явитися до мене... (з притиском) сюди! (різкий акцентований жест виструнченим вказівним пальцем згори вниз, у підлогу) І щоб була у тому ж платті, що учора на асамблеї!

ЧУЛКОВ . Зволите виконувати?

ЄЛИЗАВЕТА (роздратовано) . Ти ще тут?

Чулков зникає.

ІЗМАЙЛОВА . Відчуває моє серце: щось грандіозне ти замислила...

ЄЛИЗАВЕТА . Замислила. Наберись трохи терпіння, скоро все сама побачиш... (неквапом піднімає руки, задоволено потягується) Ну що, попаримося?

ІЗМАЙЛОВА (з легкою досадою). Самі?

ЄЛИЗАВЕТА . Скажеш таке! (гукає) Чулков! (схаменувшись) От чорт! Він же, мабуть, побіг розпорядитися стосовно Лопухіної...

ІЗМАЙЛОВА (з тією ж досадою) . Звісно, Василь Іванович знатно віничком орудує, але зовсім непогано було б ще чогось такого, щоб «аж-аж!», крім віника!

ЄЛИЗАВЕТА . Розбещена ти, Настько, ох і розбещена!

ІЗМАЙЛОВА (із удаваною посоромленістю). Скажеш таке, Лізо...

ЄЛИЗАВЕТА . Доведеться взятися за твоє виховання.

ІЗМАЙЛОВА . Ой, не треба, Лізонько! Мені так подобається бути невихованою! Це ж таке задоволення!

ЄЛИЗАВЕТА . Не завжди. Он Лопухіна теж невихована, і ти скоро сама пересвідчишся, чим це для неї обернеться!

ІЗМАЙЛОВА . Лопухіна? Це ягнятко? Це янголятко із домостроївськими прибамбацами? Господь з тобою, Лізо! Вона ж панічно боїться навіть ненароком ковзнути поглядом на чоловіка нижче підборідка! У її уяві все, що нижче шиї, — несусвітній гріх. Через те й ходить, наче пава, високо задерши голову.

ЄЛИЗАВЕТА . Ну що ж, опустимо!

Входить Чулков.

ЧУЛКОВ . Виконано, ваше величносте! За Лопухіною послано, одягти учорашнє плаття велено.

ЄЛИЗАВЕТА . От і добре. Тепер роздягайся, віничка у руки — і до нас!

ІЗМАЙЛОВА (*благально*) . Лізо! Може, хтось би інший? Я ж просила...

ЄЛИЗАВЕТА . Інший хтось! Де я тобі зараз візьму іншого? Раніше треба було думати.

ІЗМАЙЛОВА . Ну, може, покличемо?

ЄЛИЗАВЕТА . І знову час гаяти, поки з'являться? Вже й так пів дня тут стратили... Чого відразу із собою не прихопила когось? Надумалася!

ІЗМАЙЛОВА . Так відразу не хотілося. Після учорашньої пригодки така втома була в усьому тілі, що куди там було хотіти! А попарилася та у розмовах з тобою душу відвела — як рукою зняло. Захотілося...

ЧУЛКОВ (*несміливо*). Вибачте, ваша величносте, що втручаюся...

ЄЛИЗАВЕТА . Що там ще?

ЧУЛКОВ . Дуб'янський там... (*киває головою на вихід*)

ЄЛИЗАВЕТА . Федір Якович, духівник мій?

ЧУЛКОВ . Авжеж, Федір Якович.

ЄЛИЗАВЕТА . І чого він сюди приперся? Переплутав церкву з лазнею? Та й не неділя сьогодні.

ЧУЛКОВ . Каже, що мусить вас діждатися, бо має якусь вельми термінову оказію.

ЄЛИЗАВЕТА . То хай чекає... (*на мить завмирає, затим в очах раптом з'являється весела задерикуватість*) А втім, чого йому там нудитися? Ану, поклич!

Чулков виходить.

ІЗМАЙЛОВА *(збентежено)*. Навіщо нам у лазні піп? Йому треба, хай чекає...

ЄЛИЗАВЕТА . Ти жорстока, Настько! Уявляєш, скільки йому доведеться ще чекати. А він же, як не як, мій духівник. Душпастир. До того ж, ти сама просила.

ІЗМАЙЛОВА *(ніяк не второпавши, що має на увазі Єлизавета)*. Що просила?

ЄЛИЗАВЕТА *(втрачаючи самовладання)* . Ти дурна чи тільки прикидаєшся?!

ІЗМАЙЛОВА *(нарешті збагнувши)* . Цей? *(робить кілька різких рухів від шиї до грудей, умовно зображуючи хрест і ланцюжок)* Ти серйозно?

ЄЛИЗАВЕТА *(з помітним невдоволенням)* . Ні, жартую! Настько, не дратуй мене. Просила — отримуй. Нічого вередувати. Я тебе за язика не тягнула. Задовольняйся тим, що опинилось під рукою. І взагалі: чим тебе не влаштовує святий отець? Заодно і гріх відпустить. Причому зразу ж!

Чулков, услід за ним — Дуб'янський, у рясі і з хрестом. Увійшовши, швидким позирком обводить приміщення, шукаючи за звичкою ікону, щоб перехреститися. Не знайшовши, хреститься до «двоглавого орла». Удавано збентежено зиркає на оголені плечі імператриці та Ізмайлової, затримує надовше погляд на останній, яка стоїть ближче, навіть поривається до неї, але, схаменувшись, із виразно

вгадуваною неохотою обминає Ізмайлову і підходить до Єлизавети.

ЄЛИЗАВЕТА *(до Чулкового).* Ти вийди. З'явиться Лопухіна, дасиш знати... *(Дуб'янському)* Слава Всевишньому, отче!

(Підходить, недбало чмокає руку священика).

ДУБ'ЯНСЬКИЙ *(цілує імператрицю в чоло).* Хай не обмине тебе милість Божа, дитя моє!

ЄЛИЗАВЕТА *(іронічно)* . Вашими стараннями, святий отче, вашими стараннями...

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Старання мої нічого не варті без діянь твоїх славних, за ствердження яких молюся і молитимусь, бо єдино від них залежить міць і процвітання держави нашої нині, і прісно, і вовіки...

ЄЛИЗАВЕТА *(поблажливо)* . Моліться, святий отче, моліться. І вам воздасться Господом за щирі молитви ваші. Ну і наша земна ласка, ясна річ, вас не обмине.

ДУБ'ЯНСЬКИЙ *(підхоплює)* . На що й сподіваюся у своєму безкорисливому служінні!

ІЗМАЙЛОВА *(із легким сарказмом)* . Знаємо, отче, знаємо вашу безкорисливість! Відчували, і неоднораз, особливо, коли вам карта у руку йшла і ви наших благовірних до нитки роздягали!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*закочуючи невинно очі*) .
Воля Божа, дитя моє! На все воля Божа!

ІЗМАЙЛОВА . Воно то так, святий отче, але ж ви ближче до Бога, от і виходить...

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Не оскверняй вуста свої непотребними речами!

ЄЛИЗАВЕТА . Ну годі вам, годі обом! Завелися... (*до Дуб'янського*) Я так розумію, отче, що не жага проповідування вас сюди пригнала, чи не так? Мабуть, якась дуже вагома причина змусила вас примчатися до мене прямо в лазню?

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*дещо розгублено, уривчасто*) . У лазню... Я не збирався до вас у лазню... Просто обставини... Термінова справа... Не вельми приємна...

ЄЛИЗАВЕТА . Термінова справа... Не вельми приємна... Господь з вами, отче! Забудьте про неприємне і займемося приємним. Саме вас нам із Анастасією — особливо їй! — не вистачало. Тож знімайте ваші обладунки, беріть віничка — і до роботи.

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*розгублено*) . Ви це серйозно?

ЄЛИЗАВЕТА (*вередливо*). А що, схоже, ніби я жартую?

ІЗМАЙЛОВА (*застережливо, на вухо Дуб'янському*). Отче, не перечте! Імператриця сьогодні не в гуморі. Швиденько знімайте свої

манатки — і гайда в парилку...

ЄЛИЗАВЕТА (гнівно) . Отче, я не жартую!
(Стягує з кушетки простирadlo, жбурляє його
Дуб'янському, вказівним жестом показує на
ширму). Ну ж бо, мерщій!

*Дуб'янський заходить за ширму, починає знімати
рясу, підштанники, викладаючи їх на одяг імператриці.*

ЄЛИЗАВЕТА (із грайливістю і
задоволенням). Ходім, Настько, приготуємося,
поки Федір Якович налаштує віничка!

*Єлизавета з Ізмайловою, весело шепочучись,
«пирнають» у дверцята парилки. Дуб'янський виходить
із-за ширми, обмотаний простирadlo на животі.
Хрест на ньому залишився.*

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (самдо себе). Ну й
халепа... (Притискає долонею «соромітника»)
Ізиді, аспид!

*Дуб'янський бере до рук віника, яким Єлизавета
жбурляла в Ізмайлову і який до цього часу лежав на
підлозі, підходить до столика, наливає собі вино,
покvapливо випиває. Прикривши віником «соромітне
місце», поволі йде до дверцят парилки, бубнячи на ходу
собі під ніс.*

От халепа... Ти ба, що задумали... Грішні діла наші, господи... Ох і грішні... А що вдієш?.. Не по своїй волі, господи... Сам бачиш — із примусу...

(Затемнення).

Сцена друга

Той же передбанник. Ізмайлова лежить боком на кушетці, підперши зігнутою у лікті рукою голову. Єлизавета сидить у кріселці біля столика — чаює. Дуб'янський — за ширмою, переодягається.

ІЗМАЙЛОВА . Ох, святий отче! Святий отче! Ох і відмахали. Славненько відмахали, від душі. І так... віничком, і сяк... віничком. Ні, ви, отче, молодець! А я ж грішним ділом думала, що ви тільки кадилом махати здатні, а ви он який мастак!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ *(не приховуючи задоволення похвалою)* . Чому ж тут дивуватися, Анастасіє Михайлівно, дорогенька? Діло звичне, житейське!

ІЗМАЙЛОВА . Облиште, отче! Скромність, ясна річ, прикрашає, тільки це не той випадок, коли варто применшувати свої таланти. По заслугах, отче, і воздасться. Чи, може, ви хочете недорахуватися пожертв на новий храм? А я вже

було подумала упросити чоловіка розщедритися на тисяч десять...

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*азартно*). Анастасіє Михайлівно, благодійнице! Ви — свята жінка! Воістину свята! Господь не забуде вашу щедрість!

ІЗМАЙЛОВА . А я, отче, вашу!

ЄЛИЗАВЕТА (*строго*) . Досить! Досить бісер розсипати! (*Дуб'янському*) Кажіть вже, отче, за чим пожалували, та й будемо прощатися, бо маю ще вельми важливу справу. (*Гукає до виходу*) Васька!

Миттю з'являється Чулков.

ЛОПУХІНА ще не прибула?

ЧУЛКОВ . Ще немає.

ЄЛИЗАВЕТА (*розлючено*). Де її чорти носять?

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Не оскверняйте уста свої нечестивим...

ЄЛИЗАВЕТА (*невдоволено*) . Та годі тобі! Твого діла це не стосується! (*За якусь мить — уже лагідніше, поблажливо*) . Гаразд, розкажіть, отче, що за придебенція з вами сталася.

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Хотілося б наодинці, віч-на-віч...

ЄЛИЗАВЕТА . Наодинці? Господь з вами, Федоре Яковичу! Анастасія тут своя... Я їй

довіряю. Та й у вас причин сумніватися у її відданості не повинно бути! (*хихоче*) Ви ж тепер її знаєте як мало хто...

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*вимушено*) . Воля ваша, Єлизавето Петрівно!

Дуб'янський виходить з-за ширми, підходить до столика, наливає собі вина. Відпивши, ставить келих на столик, перехрещує пальці на животі, на певний час застигає на місці, опустивши голову.

Власне, милостива Єлизавето Петрівно, не одне діло мене до вас привело, а кілька, дивним чином пов'язані між собою тонкими ниточками, на перший спозир мало примітними, але, менше з тим, зв'язок цей, хоч і не зовсім безпосередній, однак існуючий як не прямо, то опосередковано, більше того, навіть...

ЄЛИЗАВЕТА (*роздратовано*). Гей-гей-гей, отче! Ну й закрутили, сам чорт ногу зламає! (*до Ізмайлової*) Настько, ти щось упетрала?

ІЗМАЙЛОВА . Нічогісінько! Схоже, Федір Якович (*сміючись*) перестаралися у парилці, аж мізки йому трохи завернуло...

ЄЛИЗАВЕТА (*іронічно*). Атож! Не відлинював все-таки, старався догодити... (*Дуб'янському*) Давайте, отче, по-простому, без хитромудрої еkleктики.

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Ну якщо по-простому, то прошу у вас захисту від неправедного посягання на мої давні особисті інтереси князя Долгорукова...

ЄЛИЗАВЕТА . Це ж котрого із них?

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Сергія Олексійовича.

ЄЛИЗАВЕТА . Що ж це за інтереси і яким чином він посягається на них?

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Інтерес простий і незначний — солоня риба, яку мені постачає запорозька старшина...

ЄЛИЗАВЕТА . Не лукавте, отче! «Незначний інтерес». Знаю, який він незначний!

ІЗМАЙЛОВА (*насмішкувато, ніби сама до себе*) . Комерція є комерція! Не святим же духом святим отцям животіти...

ЄЛИЗАВЕТА . Ви цією рибою просмерділи пів Росії...

ІЗМАЙЛОВА (*ніби сама до себе*). Риба смердить, але ж гроші не пахнуть...

ЄЛИЗАВЕТА (*гнівно зиркнувши на Ізмайлову*). Перестань бубоніти! (*Дуб'янському*) Авжеж, просмерділи пів Росії!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*із жалем*). Уже не пів, уже менше...

ЄЛИЗАВЕТА . Невже? Що, риба у Дніпрі вивелась?

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*із розначем*) . Не вивелась! Ірод Долгоруков палки у спиці стромляє!

ЄЛИЗАВЕТА . Он як?

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Зманює старшину і йому постачати. Платить більше...

ЄЛИЗАВЕТА . А що я можу вдіяти? То ваші справи. Конкуренція. До того ж, від обгородок Долгорукова казні хоч щось перепаде, а від церкви — дуля з маком. Ви ж тільки й знаєте — узяти...

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*розпачливо*) . Ваша світлосте! Єлизавето Петрівно!

ЄЛИЗАВЕТА . Ну буде, буде! Не ридайте! Я ж просто констатую, а не роблю висновки. Не переживайте, не забула вашу роль у моєму возведенні на трон. І завжди пам'ятатиму. Будьте певні!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Дякую, Єлизавето Петрівно! Вічно вам служитиму вірою і правдою...

ЄЛИЗАВЕТА . На те й сподіваюся. (*На хвильку замислилася*) Я би й рада вам допомогти, але ж яким штибом? Підкажіть.

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*пожсвавівши*) . Все дуже просто! Надзвичайно просто!

ЄЛИЗАВЕТА . Ну ж бо?

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*змовницьки*) . Я, провідавши про чорні замисли Долгорукова, задалегідь увійшов у зговір із його дружиною княгинею Іриною...

ІЗМАЙЛОВА (*із ледь вловими ревностями в голосі*) . Холера б із тобою зговорилась!

ЄЛИЗАВЕТА (*роздратовано*). Ану помовч!
(*Дуб'янському*) Продовжуйте, отче.

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Так от, я підбив княгиню Долгорукову таємно прийняти католицьку віру...

ЄЛИЗАВЕТА (*обурено*) . Христопродавці!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*розмахуючи руками*).

Вислухайте мене, ваша милосте! Це ж не назавжди. Це просто невеличка хитрість, від якої ніякого зла нікому!

ЄЛИЗАВЕТА (*заінтриговано*). Ну-ну, розповідайте далі.

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . А тепер саме час відкрити факт переходу княгині у католицизм...

ЄЛИЗАВЕТА (*захоплено*) . Браво! Та ви просто неперевершений інтриган! Геніальна комбінація, варта пера найталановитіших романістів Європи!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (*з удаваною скромністю*) . Ви мені лестите...

ЄЛИЗАВЕТА . Я у захваті! Адже тепер, згідно наших порядків, князя Долгорукова за те, що не вберіг у православній вірі власну дружину, належить ув'язнити у монастирі, позбавивши всіх прав і статків!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Саме так! А княгиня Долгорукова, прилюдно покаявшись і повернувшись в лоно православ'я, отримає всі маєтності і все багатство нечестивця. Ну а вже із

нею спільну мову я знайду!

ІЗМАЙЛОВА (злісно) . Хто б сумнівався, волоцюго в рясі!

Єлизавета підводиться, замислено (утім, видно — тільки вдає замисленість) проходиться вздовж кону. Зупиняється.

ЄЛИЗАВЕТА (ніби виголошуючи вирок) . На тому й постановимо! Князя Сергія Долгорукова за злочинний недогляд, наслідком якого стало віровідступництво княгині Ірини Долгорукової, зіслати в монастир, відібравши усі його права та статки...

ДУБ'ЯНСЬКИЙ (низько схиляючись у пояс). Дякую, ваша величносте! Господь не забуде ваших діянь во славу нашої рідної церкви!

ЄЛИЗАВЕТА (відмахуючись) . Головне щоб ви не забули, святий отче!

ДУБ'ЯНСЬКИЙ . Як можна! Як можна! Пам'ятатиму вічно і молитимусь вічно за вас, благодійнице ви наша!

ЄЛИЗАВЕТА . Досить, отче, досить. Ідіть вже...

Дуб'янський прощається, цілує у чоло Ізмайлову і у руку — Єлизавету, та, перехрестивши обох від дверей, виходить.

ІЗМАЙЛОВА (*услід Дуб'янському*) . Ось тобі, бабцю, і Юріїв день...

ЄЛИЗАВЕТА . Ні, ти тільки глянь! Ач, який! Ніколи б не подумала!

ІЗМАЙЛОВА (*про своє, вдоволено погладжуючи лоно*). Я би теж...

Заходить Чулков.

ЧУЛКОВ (*доповідає*) . Анюта Лопухіна прибули і ждуть...

ЄЛИЗАВЕТА . Це ми її ждем! Уже дві години. Хай чекає, коли покличу.

Чулков виходить.

ІЗМАЙЛОВА . Лізо, може, скажеш нарешті, що ти замислила?

ЄЛИЗАВЕТА . Потерпи ще трохи.

ІЗМАЙЛОВА . Скільки можна? Уже весь терпець вийшов...

ЄЛИЗАВЕТА . Настько, не забувайся!

ІЗМАЙЛОВА . Пробач, Лізо... Але, справді, вже немає сил...

ЄЛИЗАВЕТА . Недовго лишилося. Терпи!

Єлизавета прискіпливо оглядає своє «вбрання»

(вона так само, як і раніше, загорнута у простирадло). Підсмикує простирадло, оголюючи ноги аж до середини пухлих стегон.

(до Ізмайлової) Кажеш, Настько, гарні у мене ноги?

ІЗМАЙЛОВА . Не просто гарні! Неперевершені!

ЄЛИЗАВЕТА *(самозакохано)* . Знаю, знаю... Тільки ж, чорт візьми, не під цим клятим простирадлом!

Єлизавета підходить до ширми, бере до рук своє плаття.

(хитає головою) І це ні к чорту не годиться!

Жбурляє зі злістю плаття за ширму.

(гукає) Камергер!

Вбігає Чулков.

ЧУЛКОВ . Запрошувати?

ЄЛИЗАВЕТА *(здивовано)* . Кого?

ЧУЛКОВ . Лопухіну.

ЄЛИЗАВЕТА . До біса Лопухіну! Ще не прийшов її час. Мій новий мисливський костюм

тут?

ЧУЛКОВ (*розгублено розводить руками*) . Ви ж не веліли...

ЄЛИЗАВЕТА (*розлючено*) . А сам здогадатися не міг?

Чулков, понурившись, переминається з ноги на ноги під роздратовані позирки Єлизавети. Несподівано імператриця підбігає до нього, хапає за руку і штовхає до ширми.

Знімай!

ЧУЛКОВ (*українським збентеженим*). Що знімати?

ЄЛИЗАВЕТА . Оце знімай! (*красномовно смикає його одяг*) Швидко!

ЧУЛКОВ . А я ж як?

ЄЛИЗАВЕТА (*розлючено*) . Знімай, сказала тобі!

Єлизавета, ухопивши Чулкова за руку, тягне його з собою за ширму.

Давай, давай! Не барися!

Єлизавета з Чулковим вовтузяться за ширмою. Ізмайлова спостерігає за цим широко розкритими очима, даремно силкуючись збагнути, що коїться. Нарешті Єлизавета виштовхує із-за ширми Чулкова,

наспіх закутаного у простирадло, а ще за якусь мить з'являється і сама, переодягнена у костюм Чулкова.

Трохи жме... *(глибоко вдихає, вбираючи живіт, щоб зацібнути гудзики)* Та нічого, не смертельно. *(до Ізмайлової)* Ну як? У цьому вбранні мені, здається, значно ліпше?

ІЗМАЙЛОВА *(улесливо)*. Не просто ліпше, винятково! Просто неможливо відвести погляд від чудних ніжок!

ЄЛИЗАВЕТА *(до Чулкова)*. А ти що скажеш?

ЧУЛКОВ *(із готовністю догодити)*. Додати нічого, так воно і є!

ЄЛИЗАВЕТА *(утішено)*. Ще б пак! *(Чулкову)* Що ж, зови Лопухіну!

ЧУЛКОВ *(вражено косячись на своє нове «вбрання»)*. У такому вигляді?

ЄЛИЗАВЕТА *(спалахуючи)*. Суче плем'я! Теж мені добропристойник знайшовся. Для стерви Лопухіної саме враз. Клич, сказала!

Чулков виходить.

(Ізмайловій). Ні, як тобі це подобається? Йому, бач, незручно. І перед ким? Знайшли красуню — Анютку Лопухіну. Прямо стеляться перед нею. А деякі аж мліють. Та нічого, знайду на неї управу...